

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

הלוואת סאה הסאה כשיש לו בביתו

מי שיש לו סאה בביתו, מותר ללוות סאה, על מנת לפרוע סאה. אפילו אם לווה במקום שהיא נמכרת בזול, ופורע במקומו שהיא נמכרת בו ביוקר.

חמרים שמוכרים תבואה למלווים להם

ומהנים אותם במכירה בדבר הנראה כריבית

החמרים קונים תבואה במקום שהיא נמכרת בזול, ומוכרים אותה במקום שהיא נמכרת ביוקר, ומשתכרים בכך.

רש"י מפרש שמותר לחמרים לקבל מעות מבעלי בתים, על מנת לתת להם לאחר זמן תבואה בזול, [כפי שהיא נמכרת במקום שהחמרים קונים אותה], אף על פי שבמקומם של המלווים היא נמכרת ביוקר, ונמצא שהחמרים נותנים להם תבואה בזול, מחמת הקדמת המעות, **והדבר נראה כריבית.**

ותוס' כתבו, אם החמרים מקנים את התבואה למלווים רק כשנותנים להם אותה, נמצא שמחזירים דבר השווה יותר ממה שלוו, ואסור, ואין יכולים לתת למלווים תבואה בזול, אלא אם כן יקנו למלווים את התבואה בשעה שקונים אותה, שאז היא שווה כפי מה שלוו, ונמצא שפורעים את חובם בלא להוסיף כלום, ומכל מקום התירו להם דבר הנראה כריבית, והוא שיוליכו את התבואה שקנו למלווים עד מקומם, בלא ליטול מהם שכר על כך, אף על פי שבכך מהנים את המלווים להם.

והטעם שמותר לעשות כן, כי באמת מה שהחמרים נותנים למלווים יותר ממה שלוו, אין זה מחמת הקדמת המעות, כי אפילו לא היו מניחים להם להשתמש במעות כשיהיו אצלם, אלא תובעים מהם לתת להם את הפירות מיד, כדאי לחמרים לקבל את המעות, ולתת את הפירות למלווים בלא רווח, **משום שיש לחמרים הנאה בעצם מעשה הקניין,** [שקונים תבואה במקום שמוכרים להם], ועל ההנאה הזו הם משלמים למלווים, ולא על המתנת המעות אצלם.

לדעת רב פפא – יש להם הנאה בכך שקונים ומוכרים, אף על פי שאין להם רווח במכירה הזו, **כי על ידי זה, המוכרים הראשונים מכירים אותם כסוחרי תבואה, ובפעם אחרת יתנו להם בהקפה ויוכלו להרוויח.** [כן פירש רש"י. אבל ר"ח פירש, שיש לחמרים הנאה מהמלווים, בכך שמגלים להם אם עלה השער בזמן שלא היו כאן, וכנגד ההנאה הזו הם חוזרים ומהנים את המלווים, ולא כנגד הנאת הקדמת המעות].

ולדעת רב אחא בריה דרב איקא – שווה לחמרים להנות את המלווים, כי יודעים שעל ידי זה, כשישמעו המוכרים להם שאינם מרוויחים, יוזילו להם את התבואה עוד, כדי שיהיה להם רווח כשיחזרו וימכרו, ולא ימנעו מלסחור עימהם, וכנגד מה שהם מוזילים לחמרים, החמרים חוזרים ומהנים את המלווים, ולא כנגד הלוואת המעות. [וטעם זה ישנו רק בחמרים הידועים לסוחרי תבואה במקום שקונים אותה, אבל אם אינם ידועים לסוחרי תבואה, לא יאמינו להם המוכרים, שהם מוכרים במקומם בלא רווח, ולא יוזילו להם].

ולא נאמר הדין הזה אלא בתבואה [ודברים הדומים לה], שרגילים לקנותה תמיד באותו מקום, כי בזה יש לחמרים הנאה מעצם מעשה הקניה והמכירה, מטעמיהם של רב פפא ורב אחא, אבל הקונים סחורות פעם במקום פלוני, ופעם במקום אלמוני, אין להם הנאה למכור למלווים להם בלא רווח, כי בכך שיכירו אותם המוכרים במקום אחד, לא יכירו אותם במקום אחר, ואין להם תועלת למכירות הבאות כשימכרו עתה בלא רווח, [ואין כאן את טעמו של רב פפא], וגם לא יוזילו להם המוכרים להם, אף כשישמעו שאינם מרוויחים, כי יודעים שבכל מקרה, בעתיד יקנו במקומות אחרים ולא ישובו לסחור עימהם, [ואין כאן את טעמו של רב אחא].

פרדיסא

לדעת רב, המשלם לבעל הכרם, כדי לקנות ממנו את היין שיעשה הכרם, ומשום שמקדים לשלם קודם שנגמר הפרי, וממתין עד שיעשה היין, מקבל את היין בזול, עובר באיסור ריבית.

ולדעת שמואל, אין בזה משום ריבית, כי פעמים לא יעשה הכרם יין כפי שהיה סבור, ונמצא

מפסיד, ומקבל פחות ממה ששילם, ומאחר שמקבל עליו את הפסד היין, נמצא שבעבור זה היין נמכר לו בזול, ולא כנגד הקדמת המעות.

רש"י מפרש, שרב ושמואל נחלקו, במשלם כדי לקבל את כל היין שיעשה הכרם, בין הרבה בין מעט, ולכן שמואל מתיר, כי פעמים יעשה הכרם מעט, ומחמת שמקבל עליו את ההפסד הזה קונה את היין בזול. אבל אם משלם כדי לקבל סך מסוים של יין, ומחמת שמקדים לשלם מקבל אותו בזול, הכל מודים שעובר באיסור ריבית, שהרי אינו מקבל עליו שום הפסד.

ולפירוש השני בתוס' [בדף ס"ד], הכל מודים שאם משלם כדי לקבל את כל היין שיעשה הכרם, בין רב בין מעט, אין כאן משום ריבית, כי הוזלת המחיר היא מחמת שמקבל עליו את ההפסד, אם יהיה מעט יין, ולא מחמת הקדמת המעות. ולא נחלקו אלא כשמשלם לקבל סך מסוים של יין, שלדעת רב מאחר שלעולם יקבל את הסכום הזה, הרי הוזלת המחיר היא כנגד הקדמת המעות, ואסור, ולדעת שמואל מותר, כי אם יהיה היין גרוע, יקבל עליו את ההפסד הזה, ומחמת זה מקבל את היין בזול, ולא מחמת הקדמת המעות.

רש"י פירש כאן, שהמחלוקת הזו היא במשלם על היין בזמן שהפרי סמדר או בוסר, ולא הגיע לביכור. אולם ללשון השני בדף ס"ד, יש להעמיד את המחלוקת במשלם על היין בזמן שעוד לא יצא הפרי כלל, אבל אם הוא כבר סמדר או בוסר, הכל מודים שאין כאן משום ריבית.

ולפירוש רש"י, במקום שבוצרים את הכרמים בשוורים, מודה רב שמותר להקדים לשלם כדי לקבל את היין בזול, כי כשבוצרים את הכרמים בשוורים ההפסד שכיח יותר, ומחמת שמקבל עליו את ההפסד מוזילים לו את היין, ולא מחמת הקדמת המעות.

ולפירוש ר"ח, רב מודה שהמשלם לבעל עדר בקר, כדי לקנות את העגלים שיוולדו לו במשך השנה, בין הרבה בין מעט, מותר לשלם לו מראש כדי לקנותם בזול, כי רגילות שהרבה מפילות את עוברן, ומחמת שמקבל עליו את ההפסד הזה, מוזילים לו את מחיר העגלים, ולא מחמת הקדמת המעות.

עד מתי השדה משועבדת לאריס

המוריד אריס לעבוד בשדהו, ולחלוק עמו בתבואה, השדה משועבדת לאריס עד שתתבשל התבואה כל צרכה, ולכן אם אין התבואה מתבשלת כל צרכה עד אייר, המסלק אותו בניסן וחולק עמו אז, עושה שלא כדין, כי בכך הוא מפסיד את האריס, שהרי אם היה ממתין לו עד אייר, היתה התבואה מלאה יותר, וגם חלק האריס היה גדול יותר.

הבית שמשכן הנוכרי לרב מרי בר רחל

נוכרי אחד לווה מעות מרב מרי בר רחל, ומשכן לו בית על ההלוואה, [באופן שמותר לקחת מנוכרים, ואסור לקחת מישראל, כגון שיוכל לגור בבית בלא לנכות את שכר הנאתו מהחוב, אף על פי שהנוכרי יכול לסלקו בכל שעה שיחזיר את החוב, דהיינו בלא נכיתא, באתרא דמסלקי, וזה אסור בישראל משום ריבית], ולאחר מכן קנה רבא את הבית מהנוכרי, [כי לא ידע שהוא ממושכן לרב מרי], וכשנודע לו שהבית ממושכן לרב מרי בר רחל, לא נטל ממנו את דמי השכירות.

רש"י מפרש שמותר לרב מרי להנות מהבית חנם, אף על פי שבכך מתרבה ממונו מחמת ההלוואה, ואף על פי שמשעה שהבית של רבא נמצא שגובה את הריבית מרבא, ואם כן גובה ריבית מישראל, כי רבא אינו הלווה אלא הנוכרי, וריבית שאינה באה מלווה למלווה מותרת, אף על פי שבאה מישראל אחר.

ולפירוש התוס', מאחר שרב מרי היה רשאי לעכב על רבא מלהחזיק בבית, עד שישלם לו את חובו, [שהרי הבית התמשכן לו על כך], הרי זה כאילו רבא עצמו בעל חובו של רב מרי, ואף על פי כן מותר לרב מרי לדור בחנם בבית שקנה רבא, ואינו כגובה ממנו ריבית, כי רבא קנה את הבית מהנוכרי, ומאחר שלנוכרי לא היתה זכות בשכירות הבית עד שיפרע את חובו לרב מרי, [שהרי מותר ללוות מהנוכרי על מנת לדור בביתו חנם], נמצא שכשהנוכרי מכר את הבית לרבא, לא היה יכול למכור לו את זכויות הבית, אלא לאחר פריעת החוב, ואם כן רבא לא זכה עדיין בבית, עד שהנוכרי יפרע את חובו לרב מרי, ואם כן רב מרי לא נטל מרבא שום ריבית.

יין שהחמיץ היה מקולקל מתחילתו

מי שיש לו יין, מותר לשלם לו עליו בשעת הבציר, בחודש תשרי, קודם שיצא השער, על מנת לקבל לאחר זמן, בחודש טבת, יין טוב, ואף על פי שהטעם שמותר לפסוק עמו קודם שיצא השער, ואין חשש שיתייקר, ונמצא נוטל יותר

ממה ששילם, משום שיש למוכר יין, והוא נחשב כקנוי למשלם מיד, וכשמתייקר אחר כך, ברשות הקונה הוא מתייקר, ואם כן, הוא הדין אם החמיץ היין אחר כך, יש להטיל את ההפסד על הקונה, שהרי היין נחשב ברשותו, ואם המוכר מקבל אחריות על כך, הרי זה כריבית, שמהנה אותו כנגד הקדמת המעות.

ומכל מקום מותר לעשות זאת, כי רק הפסד שבא אחר המכירה, יש להטיל על הקונה, אבל יין שהחמיץ אחר המכירה, מקולקל היה מתחילתו, והקונה קנה יין טוב ולא מקולקל, ואם כן אין לו ליטול אלא יינות טובים.

הוסיפו לו מעט שלא מחמת הקדמת המעות

מי ששילם מראש לקבל יין [או דבר אחר] לאחר זמן, ולא הוזילו לו מהמחיר מחמת הקדמת המעות, ולא התנה לקבל שום הנאה אחרת מחמת הקדמת המעות, ולבסוף כשקיבל את היין, הוסיפו לו מעט על מה שהיו חייבים לתת לו, אין בכך איסור, שאין התוספת הזאת מחמת הקדמת המעות, אלא מתנה בעלמא היא, ומותרת.

להשתעבד במי ששילם עבורו מס גלגולת

במקום שהיתה המלכות גובה מס גולגולת מהיהודים, והיה דין המלכות, שהמשלם עבור חבירו, מותר להשתעבד בו עד שיתן לו מה ששילם עליו, מותר למשלם להשתעבד בזה ששילם עליו, [אפילו בעבודה השווה יותר מהסכום ששילם], ואף על פי שלבסוף יחזיר לו את מה שחייב, ונמצא נהנה ממנו יותר ממה ששילם עבורו, כי דין המלכות הוא, שהכל עבדים למלך, והמלך משחרר את הנותנים מס גולגולת על עצמם, ואלו שאינם נותנים, נמכרים לאלו המשלמים עבורם, ואם כן כשאחד פרע לחבירו, אין זה כמלווה לו ממון עד שיפרע לו את הסכום הזה, שאז אסור לו ליטול ממנו ריבית, אלא כאילו קנה אותו מהמלך, ולבסוף כשהוא פורע לו את מה ששילם עליו, הרי הוא כמשחרר עצמו, ואין איסור להשתעבד בעבדים שקונה, אף על פי שלבסוף הם נותנים ממון להשתחרר.

להשתעבד בישראל שאינו נוהג כשורה

ישראל שאינו נוהג כשורה מותר להשתעבד בו, שנאמר, "לעולם בהם תעבודו ובאחיכם בני ישראל". [ובמסכת סוטה כתבו התוס', שאין הפסוק הזה אלא אסמכתא בעלמא, ואין הדין הזה נלמד מהתורה, אלא הוא קנס חכמים, לייסר את העוברים על הדת].

המקבל מעות לקנות יין בפרוותא דזולשפט

[=מקום שהוא נקנה בזול]

לדעת רב חמא, המקבל מעות מחבירו, כדי לקנות עבורו יין במקום שהוא נמכר בזול, ואומר לנותן, "אם לא אקנה לך יין שם, אתן לך יין משלי, כפי המחיר של אותו מקום", ולבסוף פשע ולא קנה לו את היין באותו מקום, מחויב לקיים תנאו, ולתת משלו בזול.

ולדעת רב זביד, רק אם אמר שיקנה איזה יין שימצא, חייב לקיים את התנאי, כי יש בידו לקנות שם יין, שהרי לא יתכן שאף אחד לא ימכור לו, וכשפשע ולא קנה, עליו לקיים את התנאי, אבל אם אמר שיקנה לו יין מסוים, מאחר שיתכן שאפילו אם היה רוצה לקיים את דבריו, לא היה עולה בידו, שהרי אין ודאות שהיו מוכרים לו את אותו יין, מעתה אף כשפשע ולא קנה, אינו חייב לקיים תנאו.

ולדעת רב אשי, בכל אופן אינו חייב לקיים תנאו, שאין התנאי הזה אלא אסמכתא בעלמא, והלכה שאסמכתא אינה מועילה.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד

כסיכום קצר של הדף

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים

מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים

מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)